

Beszámoló

Az elmúlt egy évben *A bölényvadász* című kisregényemen dolgoztam (többek között). Motívumok (bölény, pusztítás), szereplők (az elcserélt fejedelem, a törökföldről hazatérő rab, az árva fiú, a tudós molnár) és helyszínek (Bagos, Zovány, Nagyfalau, Valkóvára) – mind olyan megoldott kérdések mostanra, amelyek nélkül nehezen tud lendületet venni egy szöveg. A történetem a fejedelemség korába viszi az olvasót, a kortárs magyar irodalom egyik hanyagolt vidékére, a Berettyó felső folyására, az egykori Valkóváratól Ippig terjedő területre. Más szóval a bölények földjére. Ugyanis az 1600-as években még bölénycsordák legelésztek arrafelé, és később, az 1700-as években is akadt még egy-két példány mutatóba. A történet szerint Erdély fejedelem teríti le az utolsó példányt, és ezért az élményért oda adna mindent: hazát és asszonyt. Szerencsére, ahogy a történelem során mindig, akadt olyan ember, aki józanságának köszönhetően felismeri a fenyegető veszélyt, és az emberek élére áll, megmentve ezáltal hazát és asszonyt is. Így lehetséges az, hogy bár kezdetben a szereplőim mindegyikének más-más célja van, amit bármilyen áron el akarnak érni, a történet egy bizonyos pontján mindannyian ugyanazt akarják: menteni a menthetőt, és egy jobb világot felépíteni, mint az, amiben élnek. Akár eredeti céljuk feladása által is. A karakterfejlődés elengedhetetlen.

A történet azért is különösen kedves számomra, mert szülőfalum környékén játszódik. Végre föl tudtam használni mindazon tudást, amit gyerekkorom óta olvasok, tanulmányozok és gyűjtök a Szilágyságról: legendákat, mondákat, történeteket, helyszíneket, a varázslatos Berettyó-völgyének történelmét és földrajzát, híres embereit, nevezetes helyeit.

Az ösztöndíj időszaka kiváló alkalom volt arra, hogy a bennem régóta érlelődő történet kerek egészzé alakuljon. A kéziratban olvasható 11 fejezet egy varázslatos, talán mágikus realitásnak nevezhető világba vezet el, ahol a törökök és a császári csapatok által feldúlt Erdélyben, a romokon maroknyi ember úgy dönt, kezd valamit az életével. Állítólag találnak egy kincset rejtő vasszörnyet, állítólag nem is arany meg ezüst van abban az állapotban, hanem valami olyasmi, amire a mindennapokban van szüksége egy sokat szenvedett közösségnek.

A BÖLÉNYVADÁSZ (kis kalandregény - részletek)

1.

Kendi Lónya eltiprása

Hogy mikor születtem, révedezik a gyermek.

Szemében fekete kormú füst, amelyet üszkös, félig égett fa tud kiizzadni, ha újragyújtják. Vagy rajzolni lehetne a szemével, kivéve, hogy a lelke is fekete, az nyújtózkodik annyira szemgödrében. Nem gyermek ez talán, mondogatja, aki csak fél percet tölt vele. És irtózva fordulnak el vagy nevetve sercintenek felé.

Vagy komolyan veszik, vagy kikacagják, vagy sehogysem. Eleresztik, hadd fusson, megdöngetik, talpától tarkójáig végigbotozzák, ápolják, ormósra verik. A hátából szilánkokat mosnak ki, késpengét döfnek belé. Étellel kínálják, ruhájától is megfosztják. Forgandó szerencsében él, hol fázik, hol melege van, jól sosincs. És sohasem úgy, ahogy ő szeretné, nem kormányoz, csak sodródik.

Kérdés, mikor indul meg a jó útján.

Egyszer fölfogadják a lápra prémekeket cipelni. Otthagyjá, vízbe löki a nyersbőröket, rohadva kapják meg. Tasnád felé veszi az útját, a szúnyogok vastagra csípkedik, a nád csíkosra vagdossa, de végül megérkezik. Hetivásárba csöppen, bóklászik föl-alá, néha kenyeret koldul, akitől nem kap, attól ellopja. Szekérponyva alól, iszákból, még az abrakot is elszedi a lovak elől, zsákba gyűjti, úgy árulja, és reménykedik.

Összefut a törökföldről hazafelé igyekvővel, akihez végül hozzácsapódik. Magában töröknek hívja. Még aznap este elindulnak, a magakorú fiú sürgeti.

Azt hazudja, kitűnő kalauz, ismeri a vidéket. Útitársát az oszmán kergette haza, minekutána tizenhat esztendeig rabságban tartotta. Furmányos história, a fiú nem is igen hinné el, ha nem látott volna cifrábbat is. A törököktől szalajtottat eszementnek hiszi, aki mindenáron haza igyekszik, hogy megkérje apját, küldené vissza az oszmánhoz. Nevet rajta, de hogy a török utolsó két pénzét is a markába csúsztatja, lenyeli ingyen kapott jókedvét. Azt javasolja, mégiscsak várják meg az éjszakát, úgyhogy egy villámverte fa alá le is heverednek, s ott beszélgetnek pirrkadatig. Faggatja a törököt, miért akar visszamenni, de az sehogysem áll kötélnek. Nincs pontos oka, csak éppen itt sehogysem

bír meglenni. Ezen a förtelmes helyen, ebben a hidegben, ebben a forróságban, ebben a sárban, ebben a porban. Ha melegre vágyik, hideg zúdul rá, ha tisztálkogna, még koszosabb lesz, ha enne, még éhesebb. Kendi Lónyának hívják, tudta meg néhány hete.

Kendi Lónya, röhögi el magát a másik.

Kendi Lónya hát.

Mindenhol jobb, mint errefelé, mondogatja folyton a török.

Ott jobb, ahol a legjobb, mondja a fiú.

Visszamegyek a pénzemen, mondja a török.

Ami jár, az jár, mondja a fiú. Vissza visz, a pénzed vissza visz.

A török a lován bóbiskol, a fiú mellette poroszkál sárban, porban, melegben, hidegben. Talpa csupasz, mezítlába a tarlón végigmegegy, még tán a parázson is, szíjas, kemény. Nem cserélnek, ha mégis, hogy gémberedett lábát nyújthassa, visszaül hamar a török.

Sehogysen jó nekem, panaszkodik.

Az apád majd tejbén-vajban, mondja a fiú.

Sohasem engedne vissza, keseredik neki a török.

Húzatja magát a lóval a fiú, a farkába kapaszkodik. Engem vajon megjutalmaz, hogy hazajuttatlak, kérdezi reménykedve.

Alig várja, hogy a fiát keblére vonja, zokogja el magát a török, egyre messzibb Sztambultól.

Ha pihennek, a török tovább búsul, kérdezi a fiút, merre van kelet, napkeltekor leborul, de később összezavarja az irányt. Nem sejti, merre is kell majd visszafelé mennie. De a pénzében reménykedik, azt nem hagyja veszni. Ezt az egy szál reményt.

Azt mondják, éppen tizenhat éve, hogy az apám a töröknek otthagytott, mondja útközben.

Nekem nincs apám, mondja a fiú. De azért otthagytott.

Hány éves is vagy, mondja a török este egy fa alatt dideregve. Meglátja a fiú szemében a feketeséget, ami sehogy sem bír kiszökni onnét.

Tudtam, hogy egyidősek vagyunk, mondja örvendezve a fa alatt a török.

Pedig a fiú nem is tudja pontosan, hány éves, ő is csak találomra mondja. Ha kérdezik. Sokszor nem kérdezik, de abból a kevés válaszból eldönti, hány éves. Amit jobban elhisznek, affelé kanyarítja, ha sokallják, lefelé szállítja, ha keveslik, emeli. Senkise ő, kivert kutya, nem is csodálkozik rajta. Természetesnek gondolja.

Ne erőltessük, mondja a töröknek a ló hátáról. Helyet cserélnek, de fél óra múlva megint könyörög neki, helyet kell cserélniük, a török így akarja. Gyalogolni akar, szoktatni a talpát. Mégiscsak belenyugodott, mondja a fiú, mintha egy harmadikkal társalogna. Gyalogszerrel közlekedne, mert még sohasem közlekedett gyalogszeren. Szekér, ló, öszvér.

Micsoda rabság az, ahová visszavágnak.

Egyszer ül csak ketrecben, egy favágó rajtakapja, ahogy a reggelire-ebédre-vacsorára való szalonnáját dézsmálja. Fához kötözi, megeszi a napi szalonnáját, ágakat vagdos, kötélért jár. Összeeszkábál egy kalitkát. Nem talál rajta fogást, rázza a rácsokat, nem engednek, döngeti a padlóját, nem enged. Onnan fentről, ahová felhúzza a kalitkát, jobb is, ha nem enged. Három napig nem eszik, negyedik napon a vihar lesodorja a ketrecet. A favágó a kuyhójába húzódva nézi, ahogy a fiú feláll, öklét rázza felé, és eliramodik.

Zuhog az eső. Nem, dézsából öntik. A török a fejére húzza batyuját, a fiú a ló alá fekszik. Figyeli, mikor emeli a patáját, olyankor kifarol. Végül bekuporodik alá, így is ázik. A török megháborodott, a batyuját rálöki kisvártatva a fiúra.

Takarózzál ezzel, ordítja keresztül az ítéletidőt.

Fa alá nem állhatunk, magyarázza neki a fiú, ahogy a mennydörgés rájuk szakad.

Te pont annyi idős vagy, mint én, kiabálja vissza boldogan. Áztatja magát, szakadék ruháját itt-ott megtépdesi a letérdeplő nagyidő. Hozza az ágakat, nem tudni, honnan, de hozza.

Nem jó itten nekem, kiabálja a fiú felé, vissza akarok menni.

A szétnyíló batyuból fejére ömlik ezerféle kacat. Kövek, cserepek, semmiségek. Nézi maga alatt, a török meg nevetve bámulja.

Még nem süt a nap, amikor a török felajánlja, mostantól nem is ülne lóra. Hadd menjen a fiú, ő gyalogosan követné. Sárban, porban, mindegy. Csak haladjon, ő meg követi. A cserepeit azért összeszedi indulás előtt. Egyenként rakosgatja vissza, ezúttal jobban bezárja a zsák száját.

Száradnak poroszkálás közben. A fiúnak kioszt egy alig foltozott inget. Folt kevés van rajta, de nem is fehér már, megsárgult. A fiú lehámozza foszlott-koszlott ingét, hajítaná, de a török összeszedi. Feszít új ingében a fiú, lóháton üldögél, néha ügetésre sarkallja a

jószágot. Könnyűszerrel otthagyná a lassú törököt. De bevárja. A cserepek nem hagyják nyugodni. A kacatok, a fényes gömbök, gomolyák, láncocskák.

Az is kellene a cserbenhagyáshoz.

De a cserepeket nem kapja meg. Kendi Lónya, a török, minden ruháját a fiúnak adja.

Még mit adsz, ha vállalom, mondja a fiú.

Végül a batyuját is oda adja, de amikor este a fiú kiüríti, látja, a cserepek hiányoznak.

Kivette, és magánál hordja. Nem látni rajta, de ott van a fiú lehányt inge alatt valahol.

Vagy a lyukas nadrágban, vagy a hóna alá szíjazva. Bárhol lehet.

A kincseimet elástam, azokat majd visszafelé kikaparom, mondja a török.

Bár a fiú nem hisz neki. Azért mégiscsak rááll, lesz, ami lesz, mert gyalogolni nem szeretne többet, hogy innentől ő Kendi Lónya.

Még egy ilyen idétlen nevet.

Kendi Lónya vagyok, gyakorolja.

A másik meg nevet rajta. Az igazi Kendi Lónya őt röhögi.

Milyen neved van, hé, vág vissza neki. A te neved, ne neved.

Így a sok mondóka, a veszekedés, az egyezkedés. Átal az erdőn, hegyeken, mocsáron, lápon, a Kendi-földek felé.

Két hónapba telik, mert ilyen kalauz a fiú. Megtéveszti érzékszerveit a lehetőség, hogy jó módban lehet. Tájékozódni sem tud, vagy csak készül a szerepre. Gyakorolnak, menet közben, éjszakázva, mindenhol.

Aztán ha a pénzt megkapod, hiánytalanul ide add. Elég neked, ha életed végéig Kendi Lónya lehetsz, mondja a fiúnak.

Egyszer a török látja Sztambulba bevonulni a császárt. Két napig erről mesél a fiúnak. Kik mennek elöl, kik közvetlen előtte, kik utána. Miféle állatok vonulnak együtt vele, ki viszi az alkoránt, hogy vonul a vezír. De tevét még nem látott a fiú. Csak annyit hallott róla, hogy természete szerint gyűlöli a lovakat. Akkor azért nem látni annyit a császár körül, véli a török.

Ezt is mintha álmodnák. A török, mert annyira vágyódik utána, a fiú mert még sohasem látta, azért. Nyitott szemmel, de alig látva valamit kószálnak a fejedelemségben. Hol karavánzó vásári szekerekbe, hol a hegyen túlra igyekvő földönfutókba, hol poros és véres zsoldosokba botlanak. Azokat jobb elkerülni. Csiklandozó álmot viszi őket

előrefelé. Néha körbe-körbe járnak, kétszer is rémüldöznek az útkereszteződésben fellóगतott atyafin, pedig a szerencsétlen ugyanaz, csak a hollók vájnak le róla mind több húst.

Egy ízben a Kendi-földeken hálnak, de nem sejtik. Elmulasztják megkérdezni, ki is birtokolja ezt a földet. Ludat, tyúkot, egyszer egy gödölyét lopnak. Halat a varsákból, tojást a fészkekből. Fűvet rágsálnak, éretlen vackort.

Megérkezésükkor maguk is elcsodálkoznak. Állnak a Kendi-porta előtt, ami olyan csendes, mint a sír.

Elvitték a Kendieket töröknek, röhint a fiú.

De már tuszkolja is előre az igazi a hamis Kendi Lónyát. Taszítja a ló farát, amaz meg húzza visszafelé a gyeplőt.

Megjött a rab gyermek, mondja el közlendőjét a török, ahogy megkérdezik, mire ez a lárma.

Megjött Kendi Lónya Sztambulból, ordítja be az udvarra a török.

Itt van Kendi Lónya, mutat a sötétszeműre.

Kendiek nincsenek már, az utolsót a kertben fogatta el a fejedelem, fejét lecsapták, kiszárították, másé már a birtok.

Melyik fejedelem.

Vállvonogatás, szitkolódás.

Eridjetek innét.

Apám a töröknek hagyott saját feje díjában, mostan tizenhat esztendeje. Se több, se kevesebb, sírja el magát Kendi Lónya.

De nem tudni, melyik már az igazi a döbbenettől.

Elhajtják, kibotazzák őket az udvarról. El innét!

Nincs semmilyen Kendi Lónya.

A völgybe, mint elszabaduló gát, zsoldosok zúdúlnak alá. Maguk elé gyúrik a sárviskókból előbotorkáló embereket, eltapossák az ákácágból font kerítéseket, kitapossák a szuszt a földön sivítőzó gyermekekből. Asszonyokat, férfiakat egyaránt erőszaknak fordítanak, kit félholtan, kit meg egészen elevenen tesznek magukévá. Roppan csont, derék, nyak, csigolya. Füstölgő hajcsomók, perzselt bőr szaga. Felcsapó lángokba burkolva vánszorognak járni képtelen idősek. Fák hasadoznak, a föld nyílik

ketté. Szálla alá poklokra mind, ki csak evilágon jót mert reményleni. Harmadnapon seki föl nem támada közülünk.